

algemene besluiten te toetsen, hetzij aan het Landoorlogreglement, hetzij aan een voorschrift als Hitlers Decreet – in de praktijk zou natuurlijk alleen de toetsing aan het Landoorlogreglement, speciaal aan artikel 43, van betekenis zijn.

Waar in overweging 3 gesproken werd van 'de maatregelen door de bezetter ter behartiging van de in dat artikel genoemde belangen getroffen' (die belangen waren 'het herstel en de verzekering van de openbare orde en het openbare leven'), daar kon men zich afvragen of de Strafkamer van de Hoge Raad de toetsingsbevoegdheid dan wèl erkende voor maatregelen van de bezetter die objectief een geheel ander karakter droegen. Dat was kennelijk *niet* de bedoeling: plakte de bezetter op een maatregel het etiket: 'Genomen ter verzekering van de openbare orde', dan bestond er geen enkele toetsingsbevoegdheid. Overweging 4 sprak dat nog eens duidelijk uit, zulks onder verwijzing naar 'de Nederlandse parlementaire geschiedenis' – een verwijzing die zinloos, ja misleidend was: het verdrag van 1907 dat het Landoorlogreglement insloot, was namelijk in dat jaar tegelijk met zeventien andere ontwerpverdragen min of meer als hamerstuk door de Staten-Generaal goedgekeurd. Levend 'in een sfeer van volkomen idealisme en goed vertrouwen', aldus van Nispen tot Sevenaer¹, had niemand voorzien, in welke mate Duitsland al in de eerste wereldoorlog, laat staan in de tweede, het recht aan zijn laars zou lappen.

*

Wij willen geen volledige opsomming geven van de maatregelen 'van wetgevende aard' (verordeningen en algemene besluiten) die tot medio januari '42 door of met machtiging van de bezetter genomen waren, maar beperken ons tot de uit politiek oogpunt meest belangrijke. Welnu, in tijdsvolgorde sloten zij in: de opheffing van het parlementaire stelsel, de oprichting van Duitse rechtbanken, het verbod om naar andere dan door de Duitsers gecontroleerde radio-uitzendingen te luisteren, het aan banden leggen van openbare collecten, de oprichting van het 'foute' departement van volksvoorlichting en kunsten, het opleggen van collectieve boeten, de verplichte aanmelding van alle niet-commerciële verenigingen en stichtingen, de mogelijke afkondiging van het civiele standrecht, de opheffing van de deviezensgrens met Duitsland, het strafbaar stellen van elke vorm van daadwerkelijk verzet, de metaalinlevering, de ontbinding van alle democratische partijen, het opheffen van gemeenteraden en provinciale staten, het bevoor-

¹ C. M. O. van Nispen tot Sevenaer: *Waarom de Hoge Raad faalde*, p. 12.